

Aantekeningen over *Lacerta sicula monaconensis* Eimer, 1881

P. E. Ouboter

Wilgenlei 41, Rotterdam-3012.

Ingezonden september 1974. De heer Ouboter maakt deel uit van de Studiegroep Europese Hagedissen.

Inhoudsoverzicht: Inleiding - het biotoop - beschrijving van de hagedis - gedrag - samenvatting - summary - literatuur.

INLEIDING

Tijdens ons verblijf in Sorrento (van 22 juni tot 13 juli 1973) probeerden wij *Lacerta sicula monaconensis* Eimer, 1881, te bestuderen (Mertens & Wermuth, 1960). Dit leverde nogal wat problemen op, aangezien wij in Sorrento verbleven, terwijl deze hagedis op de Monacone-rots, bij de Faraglioni-rotsen, bij Capri leeft (zie fig. 3 in Ouboter, 1975). Wij moesten daarvoor vrijwel elke dag met de boot overvaren en daarna, met een zeer zware bepaking, nog heel Capri overklimmen. Bij de Faraglioni-rotsen aangekomen, moest mijn vriend mij met zijn eigen boot overvaren. Aldus kon ik op z'n vroegst om 12 uur bij de Monacone-rots zijn, waarna het nog een half uur duurde voor ik met al mijn bepaking de rots beklommen had. Om dezelfde redenen moest ik de rots om 16 uur al weer verlaten. Eigenlijk was het onze bedoeling om ook de Faraglioni-rotsen te bezoeken om *Lacerta sicula coerulea* Eimer, 1872, te bestuderen. Het kostte ons echter twee dagen voordat we een klimroute tegen de Monacone-rots op hadden gevonden. De Faraglioni-rotsen zijn nog veel steiler. Zodoende kwamen we hier niet meer aan toe.

HET BIOTOOP

De Monacone-rots (fig. 1) is een ongeveer 40 meter hoge, zeer steil uit zee oprijzende rots. Die was ongeveer 120 meter lang en 30 meter breed. Alleen helemaal bovenop is de rots vlak, daar groeit dan ook de grootste hoeveelheid planten. Als men de rots vanaf een afstand ziet, lijkt hij op een soort zadel, twee toppen met een iets lager stuk

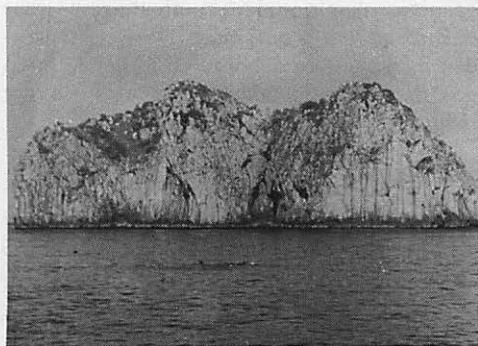

Fig. 1. De Monacone Rots. Foto: Ouboter.

er tussen in. Aan de kant van Capri is ook nog een klein iets aflopend stuk. De rots ligt 200 à 300 meter van Capri verwijderd. De diepte tussen de Monacone-rots en Capri is zeer groot; bij het snorkelen in het zeer heldere water konden wij de bodem niet zien. De gehele rots bestaat uit kalksteen, echter van een beter oplosbare soort dan op het vaste land, wat, evenals op Capri, te zien is aan de vele grotten en gaten, die in de kust aanwezig zijn. De kleur van de rots is grijs. De aarde op de Monacone-rots heeft een donkerder kleur dan de grond van het vasteland, wat vermoedelijk veroorzaakt wordt door een geringere plantengroei en daardoor een grotere droogte (vgl. steppegrond). Nergens is de grondlaag dikker dan 18 cm. Aangezien het gesteente op de meeste plaatsen bloot ligt, staat het sterk onder invloed van de mechanische verwerking. In de spleten, die zo ontstonden, vonden de hagedissen goede schuilmogelijkheden.

Het betrekkelijk geringe aantal plantesoorten bood de hagedissen goede mogelijkheden om zich uit de voeten te maken en te verschuilen. Voorzover ik de planten kon determineren, vond ik de volgende soorten: *Pistacia lentiscus*, *Lonicera* spec., *Senecio* spec., *Crithmum maritimum* (fig. 2) en verder nog een grassoort en een soort bolgewas. De enige plant, die in de tijd, dat ik op de rots was, bloeide, kon ik niet determineren.

Fig. 2. Zeevenkel, *Crithmum maritimum*, tegen een kusthelling van de Monaco Rots. Foto: Ouboter.

De hoeveelheid insecten was ten opzichte van de hoeveelheid op het vasteland klein. Als insecten vond ik: 1 wesp, 1 vlinder, 1 daas, mieren en vliegen. Zoet water was niet aanwezig, onder andere door de doorlaatbaarheid van de bodem; om op de rots te komen moest ik altijd door een kleine druipsteengrot klimmen. De dieren dronken vermoedelijk dauwwater.

In het microklimaat (bij de bodem) verrichte metingen leverden de volgende resultaten. In de zon bedroeg de luchttemperatuur 37-41° C, in de schaduw 31-36° C. De temperaturen in de bodem bedroegen bij zon 40-50° C en in de schaduw 36-44° C. De relatieve luchtvochtigheid bedroeg in de zon 50-58% en in de schaduw 67-71%. De bodemtemperatuur werd steeds gemeten in kalkrijke aarde, vermengd met kleine steentjes en grovere plantenresten. Alle metingen werden telkens te 14 uur gedaan.

BESCHRIJVING VAN DE HAGEDIS

Vanwege de hitte, en omstandigheid dat de

hagedissen het grootste deel van de tijd, dat ik op de rots was, siësta hielden, was het mij niet mogelijk exemplaren te vangen voor nadere studie. De dieren lijken niet zo sterk af te wijken van *Lacerta s. sicula*; er zitten zelfs exemplaren tussen, welke men zo niet van de dieren op het vasteland kan onderscheiden. Als enige direct waarneembare verschillen vond ik: Het groen van de dieren was meestal meer blauwgroen dan bij *Lacerta sicula sicula* en bij de keel en de voorpoten waren de dieren blauw. De grondkleur van de mannetjes was meestal egaal lichtbruin (fig. 3).

GEDRAG

Op het middenstuk van het eiland trof ik de meeste hagedissen aan, verderop zo nu en dan een of twee exemplaren. Hele stukken waren onbewoond, alhoewel ze voor hagedissen goed bewoonbaar leken. Onderaan de rots, waar geen planten groeiden, kon ik ook geen hagedissen vinden. De dieren vielen minder in hun omgeving op dan

de door ons bestudeerde *Lacerta s. sicula* (Ouboter, 1975). Ze vluchtten voor vijanden in spleten, in struikjes of gras. Voor mensen waren zij zeer weinig schuw; sommige exemplaren kon je met de hand tot op 1 cm benaderen. De dieren zonden op stenen, in struikjes of op de grond dicht bij struikjes. Dit deden ze, terwijl ik op de rots was, ten hoogste enkele seconden achter elkaar. Ze hielden in tegenstelling tot *Lacerta s. sicula* wel een siësta. Ik kon de dieren uit hun schuilplaats lokken door een tomaat neer te leggen. Terwijl ze in de zon aan de tomaat aan het likken waren, kwamen hun poten in de voor Lacertidae typische zonnhouding.

Fig. 3. Een lichtbruin gekleurd mannetje van *Lacerta sicula monaconensis*. Foto: Ouboter.

Territoria, die mogelijk alleen in de paartijd bestaan, omvatten een rotspunt en wat struikjes. De dieren hadden weinig reden om in elkaars gebied te komen. Door een tomaat op een bepaalde plaats neer te leggen, lukte het mij om mannelijke dieren naar het gebied van een ander mannetje te lokken. Dit leidde niet altijd tot gevechten; ik heb vaak twee exemplaren van hetzelfde geslacht op 10 cm van elkaar zien zitten, zonder dat het daarbij tot vechten kwam. Dit doet de afwezigheid van territoria buiten de paartijd vermoeden. Wel verjoeg de 'eigenaar' van het gebied iedere andere hagedis, die probeerde aan de tomaat te komen. De vrouwtjes hielden zich, binnen een bepaald gebied, in de 'territoria' van verschillende mannetjes op. Ze hadden dus eigenlijk een groter gebied tot hun beschikking. Een mannetje had, in het gebied met de grootste populatiedichtheid, ongeveer

6 m² tot zijn beschikking (in vogelvlucht gemeten, dus zonder te rekenen met vergrotende oppervlakken zoals rotsen). Ik heb de dieren geen natuurlijk voedsel zien eten, ik vermoed echter dat ze zich met insecten moeten voeden, aangezien de planten op de rots over het algemeen erg hard waren en omdat ik geen planten met afgebeten delen heb gevonden. De enige zachte plat op het eiland was de zeevenkel (fig. 2), maar deze groeide alleen tegen de steile wand, terwijl de meeste hagedissen boven op de rots leefden, zodat maar weinig hagedissen plantaardig voedsel op hun menu zouden kunnen hebben. (Van tomaat werd zowel gegeten als gelikt, maar dit voedsel komt normaal natuurlijk niet op het eiland voor.) De hoeveelheid insecten was, zoals al eerder vermeld, gering; ik zag dan ook meerdere vermagerde hagedissen (niet alleen vrouwtjes, die net eieren hadden gelegd). Kannibalisme kwam waarschijnlijk niet of weinig voor; ik vond vrijwel geen exemplaren met een geregenereerde staart. Pasgeboren jongen heb ik niet gevonden. De enige andere dieren, die ik op het eiland aantrof, waren grote hoeveelheden huisjesslakken.

SAMENVATTING

Op de Monacone-rots (bij de Faraglioni-rotsen, Capri, provincie Napels, Italië) werden het biotoop en het gedrag van *Lacerta sicula monaconensis* Eimer, 1881, globaal bestudeerd. Het onderzoek was slechts als een eerste kennismaking met de hagedissen en hun milieu bedoeld.

SUMMARY

In June and July, 1973, the Monacone Rock (near the Faraglione Rocks, Province of Naples, Italy) was visited, and habitat and behaviour of the endemic *Lacerta sicula monaconensis* Eimer, 1881, were studied.

Literatuur

- Mertens, R., & H. Wermuth, 1960. Die Amphibien und Reptilien Europas. Waldemar Kramer, Frankfurt am Main.
- Ouboter, P. E., 1975. De nomaatvorm *Lacerta sicula sicula* Rafinesque, 1810, bij Sorrento. *Lacerta* 33 (11), pp. 163-167.